

Mācību un metodiskais līdzeklis pārejai uz mācībām valsts valodā

Teātra māksla 7. klasei

Mācību un metodiskais līdzeklis pārejai uz mācībām valsts valodā

Teātra māksla 7. klasei

Metodiskie ieteikumi izstrādāti Valsts izglītības satura centra Eiropas Sociālā fonda projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" ietvaros.

Metodisko ieteikumu izstrādi vadīja **Santa Kazaka**.

Metodisko ieteikumu autore **Aiva Litauniece**.

Recenzente **Ilze Karazina**.

ISBN **978-9934-24-174-1**

Saturs

Ievads	4
Valodas funkcijas un to nozīme	4
Valodas un satura integrācijas principi	5
Darbs ar vārdu krājumu un tekstu	5
Diferenciācija, individualizācija un personalizācija mācību procesā	9
Mācību procesā izmantojamie rīcības vārdi un to skaidrojums	9
Vispārīgi mācību satura un pieejas akcenti mācību priekšmetā	10
Mācību programmas ietvars	11
Metodiskie ieteikumi un atbalsta materiāli skolotājam	12
Sengrieķu teātris	15
Itāļu delartiskā komēdija	17
Improvizācijas teātris	19
Teātra sports	20
Materiāli skolēniem	21
Uzdevums. Darbs grupās. Domu karte "Improvizācija"	21
Uzdevums. Improvizācijas tehniku elementi	22
Skolēna pašvērtējums. Improvizācijas tehniku elementi	23
Atgādne. Improvizācijas tehnika "Raidstacijas"	24
Atgādne. Improvizācijas tehnika "Trīs vecīši uz soliņa"	25
Atgādne. Improvizācijas tehnika "Slīdrāde"	26
Atgādne. Improvizācijas tehnika "Fotogrāfijas atdzīvošanās"	27
Atgādne. Improvizācijas tehnika "Alfabēts"	28
Uzdevums. Improvizācijas spēļu krājums	29
Avoti	30

Ievads

Šis materiāls ir skatāms un lietojams kopā ar Valsts izglītības satura centra un Skola2030 teātra mākslas mācību priekšmeta programmas paraugu pamatizglītībā (<https://mape.gov.lv/catalog/materials/5756B160-ADEE-4C38-A821-91F827F839FF/view>), mācību un metodisko līdzekli teātra mākslā 1.– 9. klasei (<https://mape.gov.lv/catalog/materials/8DF03C1B-12D3-4CC2-BD56-5C91BF95B7A9/view?preview=ED9E1809-D7A5-4F50-9C75-E599444EEA55>) un vārdnīcu “Jēdzienu skaidrojumi skolēnam” (<https://mape.gov.lv/catalog/materials/8DF03C1B-12D3-4CC2-BD56-5C91BF95B7A9/view?preview=631A1CF7-1A23-4C6E-B5FD-37A62A6B56B5>).

Šī mācību līdzekļa mērķis ir sniegt atbalstu skolēniem ar nepietiekamām latviešu valodas zināšanām un prasmēm, lai viņi varētu sekmīgi apgūt teātra mākslas mācību saturu latviešu valodā 7. klasē. Mācību līdzekli iekļauta informācija par apgūstamo tematu, diferencēti mācību uzdevumi skolēniem, kā arī norādes skolotājiem par uzdevumu veidošanas specifiku un izmantošanu, strādājot ar konkrētiem tematiem lingvistiski nevienādīgā vidē.

Valodas funkcijas un to nozīme

Valodas izpratnes galvenie pamatprincipi:

- 1) valoda ir sabiedriska parādība;
- 2) valoda ir ideāla, respektīvi, domāšanas parādība;
- 3) valoda ir materiāla, respektīvi, runas parādība.

Valodai katra cilvēka un visas sabiedrības dzīvē ir dažādi uzdevumi (funkcijas). Galvenās valodas funkcijas ir saziņas jeb komunikatīvā un izziņas jeb domāšanas funkcija. Ar šīm funkcijām ir cieši saistītas citas, piemēram, emociju izteikšanas jeb ekspresīvā funkcija, ietekmējošā jeb voluntārā funkcija, kontaktu veidošanas un uzturēšanas funkcija, estētiskā funkcija, kultūras veidošanas un uzkrāšanas līdzekļa funkcija, etniskās un sociālās kopības uzturēšanas funkcija. Dažādās funkcijas valodā ir ciešā mijiedarbībā, un tās parāda valodas lietojuma daudzveidīgo dabu. Prasmīgs valodas lietojums ir viens no svarīgākajiem nosacījumiem mācību satura apgūvē visos mācību priekšmetos.

Valodas pamatprasmes izpaužas runas darbībā, kuras aptver visas valodas funkcijas un nosaka mācību satura (zināšanas, prasmes, iemaņas) apguves kvalitāti visos mācību priekšmetos.

Receptīvās prasmes ir saistītas ar informācijas uztveri. Valodā uztvērējdarbība notiek vērošanas, klausīšanās un lasīšanas procesā. Mācību procesā **klausīšanās** prasme tiek attīstīta, izmantojot dažādus paņēmienus, piemēram, klausīšanās procesā aizpildot tabulu un nosakot trūkstozo informāciju, rakstot diktātus, piezīmes, konspektus. **Lasīšanas** prasmi attīsta, strādājot ar dažādu stilu un žanru tekstiem, izmantojot dažādus lasīšanas paņēmienus, kā arī piedāvājot dažādus uzdevumus izlasītās informācijas uztveres un izmantošanas pārbaudei.

Produktīvās prasmes ir saistītas ar informācijas/teksta radīšanu (tekstveidi). Tās tiek demonstrētas mutvārdu runas un rakstīšanas procesā. Mācību procesā **runāšanas** prasmi var attīstīt, aktīvi sarunājoties, organizējot diskusijas, dialogus, prezentācijas, lomu spēles, komentējot izteikumus, jautājot un atbildot uz jautājumiem u. c. **Rakstīšanas** prasmi attīsta, rakstot dažāda žanra tekstus: aprakstu, viedokļa rakstu, tēzes, secinājumus, kopsavilkumu, paskaidrojumu, pamatojumu u. c.

Mācību praksē skolotājam klasē jāstrādā ar skolēniem, kam var būt atšķirīgas valodas prasmes. Valodas prasmju noteikšanai tiek izmantoti valodas prasmju līmeņu apraksti (sk. Šalme, A., Auziņa, I. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: pamatlīmenis A1, A2, vidējais līmenis B1, B2.*, 2016. un Auziņa, I., Šalme A. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: augstākais līmenis C1 un C2.*, 2016.). Lai bez īpašām grūtībām varētu apgūt mācību saturu dažādos mācību priekšmetos, skolēna valodas prasmei jābūt B1–B2 līmenī. Ja valodas zināšanas ir vājākas, nepieciešams daudz plašāks atbalsts skolēna valodas prasmju uzlabošanai. Individuāli skolēniem snieguma līmenis var atšķirties arī dažādos pamatprasmju komponentos, piemēram, pietiekams, lai latviešu valodā varētu klausīties un sarunāties, bet nepietiekams, lai lasītu un sniegtu informāciju rakstveidā. Valodas pamatprasmju (klausīšanās, runāšana, lasīšana, rakstīšana) attīstības veicināšanā liela nozīme ir metodiski precīzi un pamatoti sagatavotam atbalsta materiālam ne tikai latviešu valodas stundās, bet visos pārējos mācību priekšmetos. Atgādņu un citu atbalsta materiālu izmantošanai mācību satura apgūvē ir jābūt jēgpilnai, skolēnam labi uztveramai un saprotamai, rēķinoties ar viņa valodas prasmes līmeni. Valodas un satura integrācija mācību procesā ietver plašu pedagoģisko un metodisko pasākumu kompleksu un ir vērsta uz mācību procesa veiksmīgu norisi lingvistiski nevienādīgā vidē.

Valodas un satura integrācijas principi

Veiksmīgu valodas un satura integrācijas stundu pamatā ir konkrēti principi:

- mācību saturā un uzdevumos jāizmanto konkrēti mācību priekšmeta standartā ietvertie termini un citas jomai raksturīgās valodas vienības;
- lai pilnveidotu valodas prasmi konkrētajā mācību priekšmetā, skolēniem jāpiedāvā veidot biežāk lietotu vārdu, terminu un frāžu/vārdu savienojumu vārdnīcu (glosāriju) ar mērķi ne tikai aktualizēt vārdu nozīmes un vārdu pareizrakstību un iegaumēt šos vārdus, bet arī paplašināt un bagātināt skolēnu valodu, nosakot vārdiem sinonīmus un piemeklējot dažādus valodas līdzekļus savas domas precīzākai izteikšanai;
- jāveido saikne starp zināmo/jauno un nezināmo – katra temata apguve jābalsta uz jau esošajām zināšanām ne tikai konkrētajā mācību priekšmetā, bet arī valodā. Piemēram, uzdodot jautājumus par skolēnu iepriekšējo pieredzi, var organizēt *prāta vētru*, *ideju zirneklī*, sarunu u. c. līdzīgas aktivitātes;
- jāpievērš uzmanība skolēnu domāšanas prasmju attīstīšanai (īpaši augstākajām domāšanas prasmēm: analīze, sintēze, novērtēšana);
- informācija jāpasniedz dažādos veidos, izmantojot vizuālos līdzekļus (attēli, audio un video materiāli, grafiskie organizatori u. c.);
- lai skolēns pēc iespējas labāk izprastu teksta saturu, jāpievērš uzmanība svarīgākajām teksta struktūras vienībām (virsraksts, rindkopas, svarīgākie teikumi, atslēgvārdi, īpaši simboli, grafiskais noformējums). Ja nepieciešams, teksts jāvienkāršo, piedāvājot adaptētus tekstus, tekstu fragmentus, tēzes u. c., tādējādi atvieglojot svarīgākās informācijas uztveri. Materiāla izvēle ir atkarīga no skolēnu valodas zināšanām un tekstpratības līmeņa. Tekstpratību veicina iepazīšanās ar tekstiem par vienu tēmu no dažādiem informācijas avotiem: spējīgākie skolēni informāciju iegūst no sarežģītākiem tekstiem, skolēni ar vājākām valodas zināšanām lasa vienkāršākas uzbūves tekstus;
- jāizmanto uz skolēnu sadarbību vērstas interaktīvas un kooperatīvas metodes;
- galvenā uzmanība jāvelta praktiskiem uzdevumiem;
- jācenšas mācību saturu padarīt skolēnam personīgi nozīmīgu, saistot to ar viņa pieredzi un veicinot ieinteresētību;
- jāveicina skolēnu pašnovērtēšanas prasmes;
- jānodrošina regulāra atgriezeniskā saite.

Darbs ar vārdu krājumu un tekstu

Kā skaidrot jēdzienus, parādības, konceptus

Vārdu krājumu var aplūkot vairākās grupās:

- ikdienas vārdu krājums (vispārlietojamā leksika), piemēram, *skriet*, *grāmata*, *ledus*;
- vārdi, kurus kā terminus izmanto vairākās jomās un to nozīmes dažādās nozarēs var atšķirties, piemēram, *zeme*, *aizkulises*, *tēls*;
- vienas jomas ietvaros sastopami vārdi (speciālie termini), piemēram, *iekšdedzes dzinējs*, *subtropu josla*, *fotosintēze*.

2. un 3. grupas vārdiem vēlams veidot **personisko vārdnīcu (glosāriju)**. Tās veidošanā jāatceras, ka skolēniem ir nepieciešams norādīt ne tikai konkrētā vārda nozīmi, bet arī vārda lietojuma kontekstu. Valodas apguves praksē ieteicams vārdus mācīties nevis izolēti, bet ar noteiktu kontekstu saistītās frāzēs. Jaunos vārdus vai frāzes vēlams tekstā izcelt.

Vārdnīcas veidošanas piemērs

Vārds	Vārda nozīme	Teikums	Jautājums	Citas vārda formas
tēls	1. atspoguļojums apziņā (piemēram, priekšstats); 2. atspoguļojums mākslā (personāžs); 3. neskaidrs veidols.	Galvenais sievietes tēls lugā "Maija un Paija" ir Maija.	Vai Paija lugā ir pozitīvs vai negatīvs tēls?	koptēls (lietv.); tēlains (īpašības v.)

3. grupas vārdi visbiežāk būs saistīti ar kādu konkrētu nozares tēmu, tāpēc šeit varētu izmantot arī papildus vizualizāciju (grafiskie organizatori, tabulas, attēli) un šos vārdus grupēt pēc noteiktām pazīmēm, veidojot uzskatāmāku priekšstatu par to nozīmēm valodas lietojuma kontekstā. Sk. vietnes, kurās iespējams iegūt informāciju par dažādiem valodas apguvē izmantojamiem līdzekļiem:

- simboli, kas noderēs dažādos mācību priekšmetos: <https://coolsymbol.com/>;
- vārdu mākoņa ģeneratori: <https://www.wordclouds.com/> un <https://wordart.com/>;
- grafiskie organizatori: <https://gitmind.com/graphic-organizer-maker.html>; <https://www.worksheetworks.com/miscellanea/graphic-organizers.html>; <https://www.canva.com/graphs/graphic-organizers/>.

Vārdu aizvietošana, teikuma pārfrāzēšana

Skolēns izveido savu teikumu ar jaunajiem vārdiem (piemēram, ar darbības vārdiem). *Piemērs: Normālos apstākļos ūdens reaģē ar nātriju.* Skolēns pārveido izcelto vārdu citā formā (piemēram, par lietvārdu) un pārfrāzē teikumu. *Piemērs: Normālos apstākļos notiek ūdens reakcija ar nātriju.*

Darbs ar terminiem

Lai atvieglotu **specifisku terminu** izpratni un bagātinātu vārdu krājumu, var aizstāt terminus ar vispārlietojamu leksiku vai otrādi, piemēram, *iztvaikot* (termins) – *izžūt* (vispārlietojams vārds), *artefakts* – *mākslas darbs*. Tekstos un saziņā paralēli var lietot svešvārdu un latviskas cilmes vārdu: *komunikācija* – *saziņa*, *informācija* – *ziņa*, *ziņojums*.

Vārdu kartītes. Uz mazām kartītēm vienā pusē uzraksta vārdu vai frāzi, kas jāiemācās, bet otrā pusē – attiecīgo sinonīmu vai definīciju. Tad saliek visas kartītes kaudzītē un skaidro uz tām uzrakstītos vārdus (apgriež otru pusi, lai pārbaudītu skaidrojumu). Ja skaidrojums ir pareizs, tad kartīti novieto malā. Ja skaidrojums ir kļūdainš, kartīti novieto kaudzītes apakšā un šis vārds atkārtosies tik ilgi, kamēr skaidrojums būs pareizs. Skolēni var strādāt individuāli, pāros vai grupās. Šādas kartītes veidot var arī digitāli, sk. <https://quizlet.com/create-set>.

Vārdu siena. Klases telpā uz sienām izvieto vārdus, tos dažādi grupējot. Skolēni var pievienot arī savus izvēlētos vārdus/terminus, un skolotājs var piedāvāt skolēniem dažādus uzdevumus: vārdus skaidrot, attēlot ar zīmējumiem to nozīmes, uzdot jautājumus par nozīmēm u. c.

Krustvārdu mīklas. Skolēni strādā pāros. Abi skolēni saņem krustvārdu mīklu: vienam skolēnam vārdi ir rakstīti vertikāli, bet otram – horizontāli. Skolēniem jācenšas savstarpēji šos vārdus paskaidrot, nelietojot to pašu vārdu, un kopīgi jāaizpilda iztrūkstošo vārdu vietas. Šādas mīklas var veidot arī digitāli, sk. <https://www.edu-games.org/word-games/crosswords/communicative-crossword.php>.

Vārdu minēšana. Skolēniem jāsapņūpē dotie vārdi/termini vai frāzes trīs grupās: zināma nozīme, uzminama nozīme un nezināma nozīme. Skolotājs var tālāk sadalīt skolēnus grupās, kurās viņi dalās ar savu veikumu, viens otram palīdz skaidrot vārdu nozīmi, un noslēgumā skolotājs var strādāt tikai ar nepazīstamajiem vārdiem.

Vārdu spēles. Iespējams izmantot dažādus digitālos rīkus, lai skolēni interaktīvā veidā varētu apgūt dažādus vārdus, terminus vai frāzes. Sk., piemēram,

- Kahoot – <https://kahoot.com/schools-u/>;
- Quizlet – <https://quizlet.com/latest>;
- Wordwall – <https://wordwall.net/>.

Būtiski izdalīt arī tādus jēdzienus kā **rīcības vārdi** un **atslēgvārdi**. Ar rīcības vārdiem skolēni saņem norādījumus, kādas darbības veicamas noteiktu uzdevumu izpildei. Savukārt atslēgvārdi tiek izmantoti teksta galvenās domas vai pamatsatura noteikšanai. Atslēgvārdiem ir jāpievērš īpaša uzmanība, jo tie pakāpeniski veido skolēna aktīvo vārdu krājumu noteiktā mācību priekšmetā. Svarīgi, lai skolēni jaunapgūto leksiku turpmāk lietotu gan mutvārdos, gan rakstu darbos.

Kā strādāt ar tekstu

Labāku izpratni veicina teksti, kuriem pievienotas dažādas ilustrācijas vai citi grafiski elementi. Strādājot ar tekstu, skolēniem jāpievērš uzmanība strukturāliem marķieriem, kas palīdzētu orientēties tekstu saturā (virsraksti, apakšvirsraksti, rindkopas, izcēlumi, pasvītrojumi u. c.).

Skolotājs var palīdzēt skolēniem identificēt noderīgus vārdus vai frāzes, ko vēlāk var izmantot, lasot vai klausoties līdzīgus tekstus vai runājot un rakstot. Skolotājs var izvēlēties saīsināt garu un leksiski sarežģītu tekstu, atstājot tikai pašu būtiskāko informāciju vai šo tekstu sadalīt mazākās daļās un strādāt ar katru daļu atsevišķi, izmantojot lasīšanas stratēģijas (sk. 1. tabulu). Spēcīgākie skolēni šo darbu var veikt patstāvīgi.

Īpaši nozīmīgs mācību satura apguvē ir darbs ar tekstu, tā satura izpratne. Atkarībā no lasīšanas nolūka var izmantot dažādus lasīšanas paņēmienus.

Receptīvā lasīšana, lasīšanas paņēmiens, ar kuru lasītājs cenšas saprast tekstā lietotos argumentus, uztvert svarīgu informāciju par kādu konkrētu tematu.

Refleksīvā lasīšana paredz lasīšanu ar apstāšanos, pauzēm, lai reflektētu par izlasīto, pārdomātu, iespējams, atgrieztos atpakaļ pie izlasītā un mēģinātu to labāk saprast.

Teksta pārlūkošana, lasīšanas paņēmiens, ja nepieciešams iegūt vispārīgu priekšstatu par teksta saturu. Pārlūkojot tekstu, galvenā uzmanība tiek pievērsta tā tēmas noskaidrošanai, virsrakstiem, grafiskiem izcēlumiem, saturam u. c. elementiem. Izmantojot pārlūkošanas paņēmieni, iespējams īsā laikā aptvert teksta saturu, novērtēt tā lietderību, izvēlēties interesēm un vajadzībām atbilstošāko informāciju.

Teksta caurlūkošana paredz ātru informācijas meklēšanu, lai atrastu kādu konkrētu faktu, notikumu, tematu, atsevišķas informatīvas un valodas vienības.

Intensīvā, detalizētā lasīšana paredz iedziļināšanos tekstā ar konkrētu mērķi, motivāciju.

Norādījumu formulēšanas un jautājumu uzdošanas prasme mācību satura izpratnes veicināšanai

Vienkāršākā mācīšanās pakāpe ir **reproduktīvā mācīšanās**. Tā nodrošina zināšanu uzkrāšanu salīdzināšanai, vispārināšanai, analīzei un citām domāšanas operācijām. Reproduktīvās mācīšanās pakāpei raksturīgas tādas mācīšanās metodes kā vērošana un atdarināšana, lasīšana vai klausīšanās, atstāstīšana tuvu tekstam.

Mērķtiecīgas skolēna izziņas darbības vadībai nepieciešams aktualizēt gan norādījumu formulējumus (iekļaujot tajos atslēgvārdus), gan jautājumu veidus, kā arī ievērot virzību no vienkāršākā uz sarežģītāko.

1. tabula. Daudzveidīgo jautājumu un norādījumu formulējumu veidi

Jautājuma/ norādījuma veids	Raksturojums	Atslēgvārdi/ rīcības vārdi
Burtiskā līmeņa norādījumi un jautājumi	Vērsti uz atmiņu (atcerēšanos). Tiek noskaidrota informācija, kas apraksta faktus (gadskaitļi, definīcijas, termini u. c.). Atbildei nepieciešams tikai reproducēt zināšanas, kuras atrodamas tekstā.	<i>Apraksti...!</i> <i>Definē...!</i> <i>Atpazīsti...!</i> <i>Kas ir...?</i> <i>Kas notika...?</i> <i>Kādi bija...?</i>
Uz izpratni vērsti norādījumi un jautājumi	Augstāka līmeņa domāšanas norādījumi un jautājumi, kas prasa atklāt saikni starp idejām, salīdzināt tās (kopīgais, atšķirīgais).	<i>Pasaki saviem vārdiem!</i> <i>Izskaidro...!</i> <i>Ilustrē...!</i> <i>Salīdzini...!</i>
Pielietojuma, asociāciju veidošanas jautājumi	Informācijas pārveidošana saviem vārdiem, lai iztēlotos, ko redz vai dzird, lasot tekstu, saistot to ar personisko pieredzi.	<i>Kādas asociācijas...?</i> <i>Kur izmanto...?</i> <i>Kur nācies saskarties...?</i>

Jautājuma/ norādījuma veids	Raksturojums	Atslēgvārdi/ rīcības vārdi
Analīzes (pamatojuma) veidošanas norādījumi un jautājumi	Motivē pētīt cēloņus, atrast problēmas vai parādības rašanās nosacījumus, meklēt argumentus tekstā.	<i>Sameklē cēloņus, iemeslus, motīvus...! Secini...! Kāpēc...?</i>
Sintēzes veidošanas norādījumi un jautājumi	Rosina atrast problēmas risinājumu, parādību skaidrojumu; apkopojot pieredzi un zināšanas, radīt jaunus risinājuma veidus.	<i>Ko piedāvāju darīt? Kā var pielietot...? Izveido pats...! Plāno!</i>
Novērtējuma veidošanas norādījumi un jautājumi	Nepieciešams novērtēt rezultāta atbilstību realitātei, informācijas kvalitāti, personīgo pieredzi, pieņemt lēmumu.	<i>Novērtē risinājumu! Pamato! Izvērtē, cik noderīgs...! Kas ir labāks? Kāpēc labāks?</i>

Kad skolēns ir apguvis pamatprasmes, pēc līdzīga plāna viņš var organizēt savu individuālo mācīšanās procesu.

2. tabula. Daudzveidīgo jautājumu sistēma skolēnu patstāvīgā darba organizēšanai

Nr. p. k.	Jautājums	Piemēri interpretācijai
1.	Zināšanas (Kas tas ir?)	Definīcijas, skaidrojums no dažādiem avotiem.
2.	Izpratne (Kā es to raksturotu?)	Raksturo, apraksta pētāmo objektu/parādību salīdzinājumā ar citiem līdzīgiem objektiem/parādībām.
3.	Izpratne, pieredze (Kur izmanto?)	Piemēri sadzīvē, personiskā pieredze.
4.	Analīze (Kādas likumsakarības var novērot?)	Uzbūves vai parādības norises likumsakarību analīze (kopīgais, atšķirīgais, dominējošais).
5.	Sintēze (Kā var izmantot tālākā darbībā?)	Domu kartes izveide, sistematizējot no pieredzes un dažādiem avotiem gūtās atziņas. Gūto atziņu izmantošana jaunā situācijā.
6.	Izvērtēšana (Kas izdevās? Kas vēl jāapgūst?)	Refleksija – personiskās attieksmes un veiktā darba pašanalīze.

(Pēc: Jonāne, L. *Daudzveidīgo jautājumu – atbilstu metode*. Rīga: LU, 2011. Latvijas Universitātes realizētā projekta "Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīgglītojošo mācību priekšmetu pedagogu kompetences paaugstināšana").

Diferenciācija, individualizācija un personalizācija mācību procesā

Uzsākot mācības, ir nepieciešams diagnosticēt, kāda ir skolēnu valodas pieredze, kādas ir iepriekšējās zināšanas priekšmetā. Latviešu valodas prasme ir būtisks kritērijs, izstrādājot diagnosticējošās vērtēšanas saturu, formu, uzdevumu veidus, kritērijus. Analizējot diagnosticējošā vērtēšanā iegūtos datus, ir svarīgi izlemēt, uz kura skolēna valodas prasmi un zināšanu apjomu skolotājam jāorientējas. Primāri jāizvēlas orientācija uz skolēnu vairākuma līmeni, jo tādējādi ir lielāka varbūtība, ka sasniegtais rezultāts pie esošajiem nosacījumiem būs optimāls. Jācenšas mācību procesā realizēt diferencētu pieeju, piedāvājot dažādus uzdevumus un veidus, kā mācīties, lai maksimāli attīstītu katra skolēna kompetences. Jāpanāk, lai skolēns būtu ieinteresēts darboties un veikt uzdevumus, kas piemēroti viņa valodas prasmes līmenim. Uzdevuma formulējumam precīzi jānorāda, kādas darbības jāveic skolēnam.

Mācību procesā var rasties nepieciešamība pēc individualizācijas, kas nozīmē izvēlēties mācību un audzināšanas darba uzdevumus atbilstoši skolēna individuālajām vajadzībām. Te tiek ievērotas atsevišķa skolēna spējas un motivācija, mācīšanās un darba temps, kas ir īpaši nozīmīgi, kad latviešu valodas apguves līmenis vienas klases ietvaros var būt ļoti atšķirīgs. Pedagoģis pārrauga skolēna mācīšanos atbilstoši klasei un stundu sistēmai, kura paredzēta noteiktu tematu apguvei.

Personalizācija jeb atbildība par mācīšanos ir iespējama situācijā, kad skolēnam piemīt augstas pašvadītas mācīšanās prasmes. Izmantojot pedagoģu atbalstu un ņemot vērā savas intereses, talantus, nākotnes ieceres, skolēns nosaka mācību mērķus un kritērijus to novērtēšanai. Mācību procesā skolēns sadarbojas ar pedagoģiem un ekspertiem, kuri atbalsta viņa mācīšanos.

Mācību procesā izmantojamie rīcības vārdi un to skaidrojums

Rīcības vārds	Rīcības vārda nozīmes skaidrojums
Analizēt	Detalizēti apskatīt, raksturot veselumu (objektu, jēdzienu, faktu, procesu, pazīmi, problēmu, risinājumu u. tml.) un tā daļas pēc noteiktiem kritērijiem, lai noskaidrotu to būtiskās īpatnības (pazīmes, īpašības, sakarības, struktūru u. tml.).
Aprakstīt	Aprakstīt sistēmiski, noteiktā un loģiskā secībā izklāstīt, uzrakstīt atbilstoši noteiktiem kritērijiem, neiekļaujot pamatošanu, izskaidrošanu.
Atrast	Atklāt, konstatēt, identificēt, izvēlēties.
Formulēt	Izteikt, apkopot domu, ideju.
Grupēt	Veidot (apvienot vai sadalīt) grupas, objektu kopas pēc noteiktas pazīmes vai vairākām nošķiramām pazīmēm.
Iekļaut	Iesaistīt, padarīt par sastāvdaļu (tekstā).
Iesaistīt (tekstā)	Iekļaut, padarīt par sastāvdaļu (tekstā).
Izmantot	Mērķtiecīgi iesaistīt, piemērot, lietot.
Izrakstīt	Izvēlēties, pierakstīt (daļu no teksta).
Izskaidrot	Skaidrojot padarīt saprotamu (piemēram, darot zināmu nozīmi, atklājot būtību).
Izvēlēties (no teksta)	Izraudzīties no kāda daudzuma, kopuma (piemērotāko, atbilstošāko).
Klasificēt	Veidot grupu hierarhisku struktūru pēc noteiktiem kritērijiem.
Nosaukt	Noteikt, pazīt, identificēt, noskaidrot, konstatēt atšķirīgās pazīmes (īpatnības, faktus, viedokļus, problēmas, argumentus u. tml.).
Nošķirt	Nodalīt, norobežot, diferencēt.

Rīcības vārds	Rīcības vārda nozīmes skaidrojums
Noteikt	Nosaukt, pazīt, identificēt, noskaidrot, konstatēt atšķirīgās pazīmes (īpatnības, faktus, viedokļus, problēmas, argumentus u. tml.).
Novērtēt	Vērtējot, izspriežot noteikt, izsecināt kvalitāti, atbilstību noteiktām prasībām.
Pamatot jeb uzrakstīt pamatojumu	Izveidot skaidrojumu, izmantojot atsauci uz konkrētu informāciju (faktiem, datiem, cēloņiem, novērojumiem, iemesliem, spriedumiem u. tml.).
Papildināt	Padarīt ar informāciju/faktiem bagātāku, pievienojot jaunu daļu.
Pārveidot	Izveidot atšķirīgu no esošā atbilstoši noteiktām prasībām.
Piedāvāt piemēru	Izmantojot noteiktās iespējas, kā arī atlasot un izmantojot informāciju, veidot dotajai situācijai vēlamu un derīgu piemēru.
Raksturot	Noteikt, aprakstīt, vērtēt būtiskās raksturīgās īpašības, pazīmes.
Sagatavot	Rakstot, sacerot u. tml., izveidot/radīt (piemēram, tekstu).
Salīdzināt	Noteikt kopīgās un/vai atšķirīgās īpašības, pazīmes pēc būtības salīdzināmiem veselumiem (objektiem, jēdzieniem, faktiem, procesiem, pazīmēm, problēmām, risinājumiem u. tml.), atsaucoties uz abiem (vai visiem) salīdzināmajiem elementiem.
Secināt	Veidot atzinumu, spriedumu, pamatojoties uz iegūtajiem faktiem, iepriekš veiktu analīzi, vērojumiem, cēloņsakarībām u. tml.

Vispārīgi mācību satura un pieejas akcenti mācību priekšmetā

Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību jomas mērķis skolēnam – skolēns praktiski darbojas, iztēlojas un gūst prieku jaunrades procesā, atklāj un pilnveido savus radošos talantus, zināšanas, prasmes un tehnikas dažādos mākslas veidos, vērtē un interpretē daudzveidīgus radošās izpausmes veidus, mācoties izprast kultūras atšķirības un veidojot savu kultūras identitāti, piedzīvo klātienē kultūras notikumus, gūstot emocionālo un estētisko pieredzi un attīstot personiskās kultūras vajadzības, līdzdarbojas kultūras mantojuma saglabāšanā un tradīciju pārmantošanā.

Teātra mākslas mācību priekšmets līdztekus literatūras, mūzikas un vizuālās mākslas mācību priekšmetiem veido skolēna kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā prātību.

Teātra mākslas mācību priekšmeta apguves mērķis – ar teātra mākslai specifisko prasmju (ķermeņa plastikas un mutvārdu runas tehniku, orientēšanos fiziskajā un skaniskajā telpā, sadarbību ar auditoriju un partnerību komunikācijā) apguvi veidot skolēna izpratni par teātri kā darbības mākslu, attīstīt komunikācijas prasmes sadarbībai dažādās auditorijās un piedzīvojot mākslinieciska jaundarba radīšanas procesu.

Mācību programmas ietvars

Temats Nr. 7. Improvizācija. Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 10 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: apgūt improvizācijas teātra tehnikas, attīstīt jaunrades, sadarbības un pašvadības prasmes, spontāni darbojoties un akceptējot citu idejas, kā arī stiprināt drosmi, publiski uzstājoties.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
- Improvizācijas procesa veidošanas pamatnosacījumi ir spontanitāte, asa uzmanība un citu dalībnieku piedāvāto ideju un darbības pieņemšana un papildināšana. (K.Li.1.) - Improvizācija ļauj pašizpausties un realizēt savus talantus radošā darbībā, attīstot radošo domāšanu un spontanitāti, kas palīdz arī veiksmīgai ikdienas saziņai ar citiem atšķirīgās situācijās un mainīgos apstākļos. (K.Li.2.) - Improvizācija attīsta viedokļu dažādības pieņemšanu un kolektīvās jaunrades pieredzi. (K.Li.3.) - Improvizācija kā mūsdienīgas spēles teātra forma radusies no itāļu delartiskās komēdijas. Mūsdienās improvizācijas teātra paņēmienus izmanto, lai aktualizētu un padziļinātu izpratni par dažādiem mākslas un sociālajiem procesiem. (K.Li.4.)	- Ar ķermeņa plastiku un runu spontāni reaģē uz partnera piedāvājumiem, tos pieņem, stiprina un papildina ar savām idejām. (K.9.3.9.) - Iedvesmojoties no personiskās pieredzes un dzīves vērojumiem, spontāni veido tēlu un pielāgo tā darbību improvizācijas situācijai. (K.9.2.3.) - Improvizējot situāciju izspēlē, ļauj eksperimentiem un spēles priekam. (K.9.3.9.) - Dalās emocijās, reflektē par spontanitātes dabu un ieguvumiem, papildinot citu idejas ar savām; secina, kāda ir kvalitatīva improvizācijas aina, izvērtē savu un citu sniegumu. (K.9.2.2.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
Sadarbojoties ar partneriem, spontāni modelē skatuviskās darbības attīstību, konfliktu, rod tam atbilstošu risinājumu. (K.9.3.9.)	- Veido un attīsta ieradumu uz klausīt citus (skolotāju, klasesbiedrus), kontrolēt un vadīt savas emocijas un uzvedību, lai iekļautos kopīgā darbībā. (Vērtība – cilvēka cieņa; tikumi – sadarbība, solidaritāte) - Veido un attīsta ieradumu būt atbildīgam par kopīgu darbu, komandas veikumu, ar cieņu izturēties pret skolotāja un klasesbiedru radošo veikumu un viedokļiem. (Vērtība – cilvēka cieņa; tikumi – sadarbība, solidaritāte)
Jēdzieni: aina, akceptēšana, bloķēšana, bezpriekšmetu darbība, definēšana, improvizācija, rutīna, rutīnas laušana, spontanitāte, spēles teātris.	

Metodiskie ieteikumi un atbalsta materiāli skolotājam

Temata apguves norise un tai atbilstīgie atbalsta materiāli

Apakštemati	Apguves norise	Atbalsta materiāls
Iepazīst improvizācijas teātra elementus, spēles un improvizācijas teātra rašanās vēsturi	- Iepazīstas ar vairākiem improvizācijas teātra piemēriem klātienē vai video (piemēram, Improvizācijas teātris. Pēdējā pirmizrāde. 5. [tiešsaiste] b. g. [skatīts 2020. gada 3. martā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=WCeahL9_p2I). Ja kāds no skolēniem jau ir spēlējis vai ir redzējis improvizācijas teātra izrādi, pārrunā, kuras prasmes improvizatoram ir nepieciešamas. - Kopā ar skolotāju izveido improvizācijas teātra spēlētājam nepieciešamo prasmju sarakstu. - Skolotāja vadībā piedalās vingrinājumus, tajos trenējot improvizācijas tehniku elementus: - darbojas spontāni – veido spontānas asociācijas vārdos, kustībās; - vingrinās bezpriekšmetu darbībā – veido darbību ar iedomātiem priekšmetiem, saglabājot ticamību un nemainot to izmērus, izvietojumu telpā; - izsaka piedāvājumus, idejas – kopīgi darbojoties, piedāvā citus darbības risinājumus, kas loģiski turpina iepriekšējo; - pieņem partnera darbības un nebloķē tās – pieņem un atbalsta cita dalībnieka piedāvātās idejas darbības turpmākai norisei, papildina tās un darbojas, attaisnojot jauno darbības piedāvājumu; - definē situāciju improvizācijas gaitā – pieņem citu dalībnieku mutiski piedāvātu ideju vai argumentāciju darbībai, turpina to, papildina, lai nezustu stāsta vai darbības pamatojuma loģika; - lauž rutīnu – cita dalībnieka piedāvāto turpmāko darbību pārtrauc ar radikāli citu piedāvājumu; - veido tēlu – atdarina novērotus cilvēkus, miksējot viņiem raksturīgas kustības, pozas, gaitu, mīmiku, runas veidu, un paspilgtina vai izceļ kādu no iezīmēm atbilstoši tēla veidošanas nolūkam. - Pēc katras improvizācijas elementu izmēģināšanas reflektē par sniegumu. - Apgūtos improvizācijas elementus salīdzina ar improvizācijas teātra spēlētājam nepieciešamajām īpašībām, kuras minētas iepriekš izveidotajā prasmju sarakstā, plāno katra personisko prasmju veidošanai nepieciešamos risinājumus elementu apguves uzlabojumiem. - Iepazīst improvizācijas teātra rašanās vēsturi un tā izpausmes mūsdienās: - kopā ar skolotāju meklē plašsaziņas vietnēs informāciju par spēles teātri, itāļu delartisko komēdiju, improvizācijas teātra rašanos un izpausmēm mūsdienās, teātra sportu un tā turnīriem; - pārrunā personisko improvizācijas teātra izrāžu skatīšanās (klātienē vai videoierakstos) pieredzi, meklē redzētajā jau apgūto prasmju un iepazīto jēdzienu (improvizācijas elementu) izpausmes; - diskutē par aplūkotajos piemēros redzētajās improvizācijās risināto tēmu aktualitāti un pārrunā, kuras tēmas ir aktuālas vienaudžiem.	Uzdevums “Domu karte “Improvizācija”” Uzdevums “Improvizācijas tehniku elementi” Skolēna pašvērtējums “Improvizācijas tehniku elementi” Sengrieķu teātris. Itāļu delartiskā komēdija

Apakštemati	Apguves norise	Atbalsta materiāls
Apgūst improvizācijas teātra tehnikas un to struktūru	- Pilnveido improvizācijas tehnikām nepieciešamās prasmes, atkārtotot improvizācijas tehniku elementu apguves vingrinājumus: - dažādu tēlu monologa spontānu radīšanu; - dialogu un kustību uzdevumus pārī ar darbību piedāvājumiem un akceptēšanu; - mutvārdu stāsta veidošanu grupā; - mutvārdu stāsta veidošanu ar kustību papildināšanu un izspēli skatuviskā darbībā. - Reflektē par savām emocijām un izmantotajām improvizācijas prasmēm, secina, kuras vēlētos attīstīt īpaši. - Iepazīst improvizācijas teātra spēļu vadītāja pienākumus un uzdevumus spēļu gaitā. Izmēģina spēļu vadītāja darbību. - Apgūst šādas improvizācijas teātra tehnikas, kas apvieno vairākas vai visas improvizācijā nepieciešamās iepriekš vingrinājumos trenētās prasmes. “Raidstacijas” – dalībnieki stāv rindā, katrs izvēlas kādu “raidstaciju”, kuru pārstāvēs. Spēles vadītājs atdarina radioviļņu skalu, pa kuru virzās turp un atpakaļ, ik pa laikam norādot uz citu “raidstaciju”. Kad uz viņu norāda, katrs dalībnieks runā savas “raidstacijas” tekstu vai rada citu skaņu, bet, kad nenorāda, klusē. Ja uz viņu norāda atkārtoti, turpina tā, it kā pārslēgšanas laikā darbība radiatorāidījumā jau būtu attīstījusies. “Trīs vecīši uz soliņa” – uz soliņa sēž trīs dalībnieki, viņi iejūtas vecu cilvēku tēlos, kuri neklausās citos, nedzird apkārtējos, bet vēlas izstāstīt savu “sāpi” (problēmu). Spēles vadītājs stāv aiz dalībniekiem un katram dalībniekam klusi, lai skatītāji nedzird, dod uzdevumu, pasakot vecīša “sāpi” (problēmu) – kādu noslēpumu, ko viņš glabājis ilgi, bet tagad nolēmis izstāstīt (piemēram, nozadzis kaimiņam sudraba tējkaroti, nezina reizrēķinu, sešus gadus nerunā ar dēlu, u. c.). Spēles vadītājs pamīšus uzliek roku uz pleca kādam no dalībniekiem, tā norādot, kurš stāsta savu “sāpi” (problēmu). Tiklīdz roku no pleca noņem, dalībniekam jāapklūst, savu stāstu turpina nākamais, kuram uz pleca uzlikta roka. Veidojas trīs dažādi stāsti. Ieteicams turpināt darbošanos, veicot sarežģītāku uzdevumu: katrs nākamais stāstītājs turpina savu stāstu ar pēdējo iepriekšējā stāstītāja sacīto vārdu, tādējādi stāstiem savstarpēji mijiedarbojoties. “Slīdrāde” – spēlē piedalās grupa un viens stāstītājs. Stāstītājs jautā skatītājiem, par kuru tēmu stāstīt stāstu. Izvēlas vienu tēmu (piemēram, aizstāv zinātnisko pētījumu par amēbām, atstāsta ārzemju ceļojumā redzēto, reklamē efektīvu izlietņu tīrīšanas līdzekli) un sāk stāstīt. Grupa sastājas, izveidojot apstādinātu “foto kadru”. Pēc stāstītāja komandas (stāstītājs pagriežas ar muguru pret grupu vai saplaukšķina) grupa kustas, maina pozas. Stāstītājs aptur kustību (pagriežas pret grupu, saka “knik, knak” vai saplaukšķina), un grupa izveido nākamo “kadru”, pārtraucot kustību un sastingstot jaunā kompozīcijā. Stāstītājs, apskatot izveidoto kompozīciju, stāsta kādu atmiņu stāstu vai lasa lekciju par izvēlēto tēmu, paskaidro, ar ko viņam asociējas “kadrs”. Turpina “kadru” nomainu un stāstījumu. Pastāv iespēja kādu “kadru” “patīt atpakaļ” (grupa kustas atmuguriski), kādu kadru ātri “pārtīt uz priekšu” (grupa kustas paātrināti), nestāstot vai aizbildinoties, kāda iemesla dēļ tā notiek. Ir interesanti, ja starp slaidiem it kā nejauši iemaldās kāds stāsts no “personiskā arhīva”. Grupa drīkst lietot rekvizītus (priekšmetus, aksesuārus).	Improvizācijas tehnika “Raidstacijas” Improvizācijas tehnika “Trīs vecīši uz soliņa” Improvizācijas tehnika “Slīdrāde”

Apakštemati	Apguves norise	Atbalsta materiāls
	"Fotogrāfijas atdzīvošanās" – vadītājs ar skatītājiem vienojas par "fotogrāfijas" nosaukumu. Dalībnieki kustas un pēc vadītāja signāla spontāni apstājas. Izveido kompozīciju jeb "skulptūru" – kāda notikuma "fotogrāfiju", plastiski un izteiksmīgi fiksējot savus augumus. Pēc tam dalībnieki pa vienam no "fotogrāfijas" "izkāpj" (iziet no savas pozas, pārējie paliek nekustīgi), katrs izstāsta, kas viņš ir un kāda viņa darbība šajā "fotogrāfijā" ir attēlota. Katra dalībnieka uzdevums ir kopā ar citiem veidot loģisku stāstu, akceptējot definēto situāciju un to papildinot no sava tēla viedokļa par "fotogrāfiju" redzamo. "Alfabēts" – spēlē divi dalībnieki. Spēles vadītājs jautā skatītājiem, kur varētu būt darbības vieta, kādas ir šo divu cilvēku attiecības vai profesijas. Vienojs par spēlei definēto situāciju. Dalībnieki spēlē ainu, pamīšus sakot pa vienam teikumam un katru teikumu iesākot ar burtu alfabēta secībā, t. i., pirmais dalībnieks pirmo teikumu sāk ar "a", otrais dalībnieks turpina ar teikumu, kas sākas ar "b", pēc tam turpina pirmais dalībnieks ar "c", utt. Veido savu improvizācijas spēļu krājumu, kurā fiksē apgūtās improvizācijas teātra tehnikas – katras tehnikas nosaukumu, tās nosacījumus un darbību aprakstu, nepieciešamās prasmes, savas sajūtas un izjūtas, piedaloties improvizācijā; uzraksta īsu aprakstu par kādu paša veidotu improvizāciju vai citu radītām veiksmīgām improvizāciju izspēlēm.	Improvizācijas tehnika "Fotogrāfijas atdzīvošanās" Uzdevums skolēnam "Improvizācijas spēļu krājums"
Gatavo un realizē improvizācijas izspēli auditorijai	- Pārrunā un izvēlas, kurā grupā uztāsies, ņemot vērā, ka tie, kuri neuzstājas, ir spēļu skatītāji jeb auditorija. Vienojs par principiem, kurus respektēs uztājoties. - Grupā vienojs par secību un dalībniekiem izspēlē izvēlētajā vai izlozētajā tehnikā (kura grupa konkrēto tehniku izspēlēs), izvēlas spēles vadītāju no savas grupas. - Piedalās improvizācijas spēlēs, izmēģinot atšķirīgus uzdevumus: izvēlētais tehnikas spēles dalībnieks, spēles vadītājs vai skatītājs (auditorija). - Pēc spēlēm grupā un klasē kopā pārrunā redzēto, reflektē par izjūtām, spēlēs ietverto tematiku un personisko pieredzi, improvizācijas prasmēm, kuras skolēns iepazinis un apguvis. Pārrunā, kurās ikdienas dzīves situācijās var noderēt spontāna rīcība līdzīgi kā improvizācijā. - Analizē pierakstus savā improvizācijas spēļu krājumā, izvērtē, vai un kuras improvizācijā nepieciešamās prasmes ir attīstījis, kuras vēl būtu jāattīsta, plāno, kā to varētu darīt nākotnē.	

Sengrieķu teātris

Papildu materiāls skolotājam teātra vēstures, improvizācijas un teātra sporta izpratnei.

Vārds **teātris** cēlies no grieķu valodas vārda *θέατρον (théatron)* – ‘skatītāju vietas’.

Rašanās

- Rietumu teātra pirmsākumi rodami Senajā Grieķijā ap 600.–200. gadu p. m. ē.
- Teātra izcelsme ir saistīta ar auglības un vīnkopības dieva Dionīsa pielūgšanu. Dionīsam veltītajos svētkos tika rīkoti karnevāliski¹ gājieni, kuros vīnstīgām² izrotājušies ļaudis devās gājienā pa ciemu un pilsētu ielām un lauku ceļiem, dziedādami dziesmas un nesdami auglības³ simbolus. Svētku otrajā un trešajā dienā notika koru sacensības, piektā un sestā diena tika atvēlēta teātra izrādēm – sacensībām.

Izrāde

- Izrādes notika zem klajas debess.
- Tās sākās no rīta ar dzīvnieka upurēšanu⁴ pie altāra.
- Tad koris – 12–15 īpaši izvēlēti Atēnu pilsoņi – dejoja un dziedāja atklāšanas dziesmu.
- Pēc tam no **skēnas** (koka, vēlāk akmens celtnes, kur aktieri pārgērbās) iznāca aktieri un sākās uzvedums.

¹ karnevāls – sarīkojums (ar dejām, spēlēm, priekšnesumiem), kurā dalībnieki ir maskās un īpašos tērpos

² vīnstīgas – vīnkoka zari

³ auglīgs – tāds, kas veicina augšanu, ražu

⁴ upurēšana – reliģisks rituāls, ziedošana dievībai, lai nodibinātu vai uzturētu kontaktu

- Teātrī trīs dienas pēc kārtas katru dienu izrādīja četras izrādes; trīs no tām parasti bija tragēdijas⁵, kurās bija stāstīts par grieķu mītu varoņiem, viņu cīņām, noziegumiem un ciešanām, dieviem, kuri sodīja cilvēkus par pārdrošību un lepnību, kā arī pakļāva pārbaudījumiem nevainīgos. Dienas izskaņā sekoja satīra drāma – jautra luga, tai vajadzēja uzlabot publikas nomākto omu⁶ pēc tragēdijām.
- Ceturtajā dienā tika uzvestas komēdijas⁷, joku spēles, parasti piecas pēc kārtas, kurās izsmēja mītu varoņus un to piedzīvojumus, kā arī pašus dievus. Tika izsmieti arī pilsētas augstākie varasvīri⁸ un daži tautas sapulces lēmumi.

Aktieri

- Sejas bija paslēptas aiz maskas.
- Izrādē piedalījās ne vairāk kā trīs aktieri, bet, mainot maskas, viņi katrs varēja tēlot vairākas lomas (arī sieviešu).
- Sievietes nedrīkstēja piedalīties izrādē.
- Antīko aktieru ietērps sastāvēja no maskas ar parūku, apmetņa un **koturnām** – sandalēm ar ļoti biezu zoli, kas pagarināja aktieru augumu.
- Aktiera mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi – runa, dziesma un žesti.

Skatītāji

- Līdzī ņēma ēdienus un dzērienus.
- Ja aktieru tēlojums⁹ nepatika, viņus apmētāja ar sieru un vīgēm (dažkārt bija jāiejaucas kārtības sargiem).

Uzvedumu izdevumus apmaksāja bagātie atēnieši, jo katrs uzskatīja par pagodinājumu, ja dzejniekam, kuru viņš bija izvēlējis, tika piešķirta galvenā balva – efeju¹⁰ vainags, tā kā teātra uzvedumus uzskatīja par vienu no grieķu iemīļotākajām sacensībām, tāpat kā olimpiskās spēles. Lēmumus pieņēma ievēlēti tiesneši, kuri bieži saņēma skatītāju protestus.

⁵ ievērojamākie tragēdiju autori 6. un 5. gs. p. m. ē. – Aishils, Sofokls un Eiripīds

⁶ oma – garastāvoklis, noskaņojums

⁷ izcilākais komēdiju autors – Aristofans

⁸ varasvīrs – varas iestāžu pārstāvis

⁹ tēlojums – darbību kopums, ko veic tēlotāji izrādē, uzvedumā atbilstoši situācijai, kura ir ietverta lugā

¹⁰ efeja – mūžzaļš krūms ar vijīgu un kāpelējošu stumbru

(Pēc <https://www.uzdevumi.lv/p/pasaules-vesture/6-klase/zinatne-maksla-un-kultura-senaja-griekija-8318/re-5f844f0d-9124-44e5-99b5-66922a8a2b6f>; <https://lv.wikipedia.org/wiki/Te%C4%81tris>; <https://tezaurus.lv/>)

Itāļu delartiskā komēdija

Papildu materiāls skolotājam improvizācijas vēstures izpratnei.

Delartiskā komēdija tulkojumā no itāļu valodas *commedia dell'arte* – ‘profesionālais teātris’ jeb ‘profesionālā komēdija’.

Rašanās

- Delartiskā komēdija jeb masku komēdija radās Itālijā 16. gadsimtā. Tās galvenā iezīme bija teksta improvizācija un noteiktas tipveida maskas (personāži), kas atkārtojās katrā izrādē.
- Šīs teātra trupas¹ bija pirmās profesionālās trupas Eiropā, tajās tika likti aktiermākslas pamati, pirmo reizi tika izmantoti režisūras (režijas) elementi.
- Delartiskās komēdijas rašanos veicināja karnevāli, kur varēja vērot ākstus, mīmus, dažnedažādas maskas, kā arī itāļu nacionālās **dramaturģijas** izveide.
- Pirmās delartiskās komēdijas trupas izveidojās **1555. gadā**.

Izrāde

- Iestudējumi parasti sākās un beidzās ar visu aktieru parādi, mūziku, dejām, trikiem.
- Iestudējumu veidoja trīs cēlieņi.
- Starp cēlieņiem izpildīja nelielas intermēdijas – komiska rakstura ainiņas.
- Lugas darbība risinājās 24 stundu ietvaros.
- Sižeta shēma bija nemainīga: iemīlējušies jaunieši, kuru laimei traucē piepildīties veci cilvēki, pateicoties veiklo kalpu palīdzībai, pārvar visus šķēršļus ceļā uz laimi.
- Iestudējuma scenāriju izvēlējās atbilstoši tām maskām, kas bija trupā, – četras pamatmaskas, iemīlējušos jauniešu pāris. Katras labas trupas sastāvā līdzās pamatsastāvam vajadzēja būt vēl divām aktrīsēm, dziedātājai un dejotājai.
- **Scenārijs** parasti bija īss lugas satura izklāsts, ar detalizētu personāžu raksturojumu, viņu parādīšanās uz skatuves secību, aktieru darbību, rekvizītu izmantošanu. Scenārijam lielākoties izmantoja jau esošas komēdijas, stāstus un noveles, kuru saturu pārveidoja atbilstoši trupas iespējām.

¹ trupa – noteiktai darbībai nolīgta cilvēku grupa (parasti skatuves mākslā)

Aktieri

- Aktieris parasti tēloja vienu un to pašu masku, kuru viņš izvēlējās karjeras sākumā un turpināja spēlēt visu aktiera mūžu.
- Aktieris pārzināja scenāriju un situāciju, kurā viņa personāžs darbojas; izrādē aktieris brīvi **improvizēja**.
- **Maskas** tika izgatavotas no ādas, tās aizsedza aktiera seju. Pirmsākumos par masku dēvēja to daļu, kas nosedza aktiera seju, vēlāk par masku sāka dēvēt visu personāža tērpu.
- Delartiskās komēdijas pamatā ir astoņas vīriešu maskas.
- Personāži, kuri **maskas nelieto**, – kalpones, mīlētāji, augstdzimušās dāmas un viņu kavalieri.

Skatītāji

- Teātra popularitāte auga, un pavisam īsā laikā šī itāļu teātra forma ieguva plašu ievērību arī ārzemēs.
- Kopš 16. gadsimta vidus daudzas trupas devās spēlēt viesizrādes citās Eiropas valstīs (Francijā, Vācijā, Spānijā un pat Krievijā).
- Ne visiem delartiskā komēdija patika – katoļu garīdznieki to nosodīja kā amorālu² un, cik vien spēja, iejaucās tās izplatībā: aizliedza izrādes, izraidīja aktierus un cenzēja³ scenārijus. Bet visas šīs pūles bija bez panākumiem.

² amorāls – saistīts ar izturēšanos, rīcību, kas ir pretēja morāles normām

³ cenzēt – pārbaudīt, lai dotu atļauju publicēt

(Pēc https://www.litalii.lv/p/blog-page_14.html; <https://www.uzdevumi.lv/p/kulturologija/11-klase/teatris-10541/re-d0a7f504-2773-4393-ab58-1ea2113872bc>; <https://tezaurus.lv/>)

Improvizācijas teātris

Improvizācija – mākslas darba veidošana procesā.

- Improvizācijas teātris ir teātra forma, kurā dialogi un tēli tiek izdomāti turpat uz skatuves, balstoties uz tā brīža apkārtējiem impulsiem, ko var radīt skatītājs (skatītāju ieteikumi) vai improvizatori darbības procesā.
- Improvizācijas teātris kā patstāvīga teātra forma radās 20. gadsimta 50. gados, kad režisore Viola Spolina izveidoja jaunu teātra mācības kustību.
- Režisore vēroja bērnus spēlējamies, un, sapratusi, ka tā ir vesela izrāde, viņa sāka veidot dažādas spēles un vingrinājumus, kuri balstīti uz improvizāciju.
- Kopā ar savu dēlu Polu Sillsu viņa izveidoja Čikāgā jaunu aktieru trupu "Compass Players" un semināru veidā popularizēja jauno kustību.
- Vēlāk tika izveidota improvizācijas teātra skola "The Second City", kas pastāv joprojām.

(Pēc https://lv.wikipedia.org/wiki/Improviz%C4%81cijas_te%C4%81tris;
https://registri.visc.gov.lv/intizglitiba/dokumenti/metmat/iimprovizācijas_teātris.pdf; <https://tezaurs.lv>)

Teātra sports

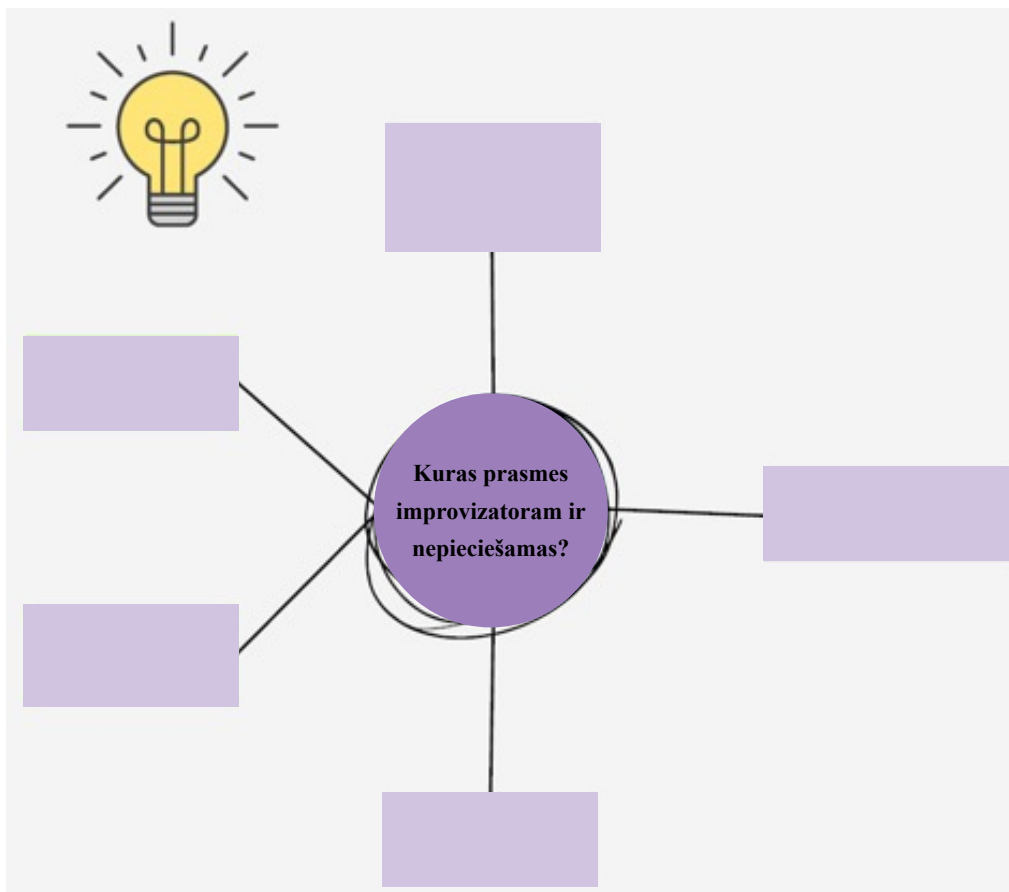
- Ideja par teātra sportu radās sporta spēļu apmeklējuma laikā, kad tika ievērots, ka sporta līdzjutēji ir ļoti aktīva publika, salīdzinot ar teātra apmeklētājiem.
- 1965. gadā britu izcelsmes kanādietis Kīts Džonstons, kurš pēc profesijas bija aktiermākslas pedagogs un dramaturgs, izveidoja jauna formāta teātra sportu, kurā skatītājos attīstīja sacensības garu un mazināja pasivitāti.
- Šis formāts ir aizsargāts ar licenci, kuru izdod Kalgari Teātra sporta institūts (*International Theatresports™ Institute*), teātra sporta turnīrus aizliegts organizēt bez minētās licences.
- Teātra sporta institūts tika izveidots 1998. gadā un darbojas vēl joprojām.

(Pēc https://lv.wikipedia.org/wiki/Improviz%C4%81cijas_te%C4%81tris)

Materiāli skolēnam

Uzdevums

Darbs grupās. Domu karte “Improvizācija”

1. Noskaties improvizācijas teātra piemērus klātienē vai video (piemēram, Improvizācijas teātris. Pēdējā pirmizrāde. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=WCeahL9_p2I)!
2. Aizpildi domu karti, atbildot uz jautājumu “Kuras prasmes improvizatoram ir nepieciešamas?”!
3. Prezentē paveikto!
4. Kopā ar skolotāju izveidojiet improvizācijas teātra spēlētājam nepieciešamo prasmju sarakstu!

Uzdevums

“Improvizācijas tehniku elementi”

1. Sagatavojies – izgriez improvizācijas tehniku elementu vingrinājumu kartītes vai izmanto skolotāja sagatavotās!
2. Skolotāja vadībā piedalies vingrinājumos, tajos trenējot improvizācijas tehniku elementus!
3. Pēc katras improvizācijas elementu izmēģināšanas reflektē par sniegumu (kā izdevās, kādas bija grūtības, kas sagādāja gandarījumu, kas vēl jāvingrina)!

Vingrinājumu kartītes

Darbojies spontāni! Veido spontānas asociācijas vārdos, kustībās.	Vingrinies bezpriekšmetu darbībā! Veido darbību ar iedomātiem priekšmetiem, saglabājot ticamību un nemainot to izmērus, izvietojumu telpā.	Izsaki piedāvājumus, idejas! Kopīgi darbojoties, piedāvā citus darbības risinājumus, kas loģiski turpina iepriekšējo.
Pieņem partnera darbības un nebloķē tās! Pieņem un atbalsti cita dalībnieka piedāvātās idejas darbības turpmākai norisei, papildini tās un dabojies, attaisnojot jauno darbības piedāvājumu.	Definē situāciju improvizācijas gaitā! Pieņem citu dalībnieku mutiski piedāvātu ideju vai argumentāciju darbībai, turpini to, papildini, lai nezustu stāsta vai darbības pamatojuma loģika.	Lauz rutīnu! Cita dalībnieka piedāvāto turpmāko darbību pārtrauc ar radikāli citu piedāvājumu.
Veido tēlu! Atdarini novērotus cilvēkus, miksējot viņiem raksturīgas kustības, pozas, gaitu, mīmiku, runas veidu, paspilgtini vai izcel kādu no tām atbilstoši tēla veidošanas nolūkam.	Tavs uzdevums ...	

Ieteikumi skolotājam

- Skolotājs var iepriekš sagatavot improvizācijas tehnikas elementu vingrinājumu kartītes, izgriežot tās.
- Kartītes var sagatavot arī paši skolēni.
- Skolotājs pats izvērtē, cik kartīšu komplekti klasei būs nepieciešami.

Skolēna pašvērtējums “Improvizācijas tehniku elementi”

Aizpildi pašvērtējuma lapu, ar atzīmējot savu apguves līmeni un minot faktus, kas par to liecina!

	Esmu sācis apgūt	Turpinu apgūt	Esmu apguvis	Esmu apguvis padziļināti	Fakti, kas par to liecina
Protu darboties spontāni (Veidoju spontānas asociācijas vārdos, kustībās.)					
Veidoju darbības ar iedomātiem priekšmetiem (Veidoju darbību ar iedomātiem priekšmetiem, saglabājot ticamību un nemainot to izmērus, izvietojumu telpā.)					
Izsaku savus piedāvājumus, idejas (Kopīgi darbojoties, piedāvāju citus darbības risinājumus, kas loģiski turpina iepriekšējo.)					
Definēju situāciju improvizācijas gaitā (Pieņemu citu dalībnieku mutiski piedāvātu ideju vai argumentāciju darbībai, turpinu to, papildinu, lai nezustu stāsta vai darbības pamatojuma loģika.)					
Spēju lauzt rutīnu (Cita dalībnieka piedāvāto turpmāko darbību pārtraucu ar radikāli citu piedāvājumu.)					
Protu veidot tēlu (Atdarīnu novērotus cilvēkus, miksējot viņiem raksturīgas kustības, pozas, gaitu, mīmiku, runas veidu, un paspilgtinu vai izceļu kādu no tām atbilstoši tēla veidošanas nolūkam.)					
Piezīmes (Par to, kā notika elementu apguve, kas skolotājam vēl jāzina par manu mācīšanos, kam vēl man jāpievērš uzmanība.)					

Atgāadne

Improvizācijas tehnika “Raidstacijas”

Improvizācijas tehnikas apraksts

“Raidstacijas” – dalībnieki stāv rindā, katrs izvēlas kādu “raidstaciju”, kuru pārstāvēs. Spēles vadītājs atdarina radioviļņu skalu, pa kuru virzās turp un atpakaļ, ik pa laikam norādot uz citu “raidstaciju”. Kad uz viņu norāda, katrs dalībnieks runā savas “raidstacijas” tekstu vai rada citu skaņu, bet, kad nenorāda, klusē. Ja uz viņu norāda atkārtoti, turpina tā, it kā pārslēgšanas laikā darbība radiatoraidījumā jau būtu attīstījusies.

Sagatavošanās

Katrai grupai tiek izraudzīts spēles vadītājs – “raidstaciju” pārslēdzējs. Pārējie dalībnieki grupās (4–6) improvizējot attēlos kādu raidstaciju.

Improvizācijas tehnikas izspēle

Vadītājs	Raidstacijas
Spēles vadītājs atdarina radioviļņu skalu, pa kuru virzās turp un atpakaļ, ik pa laikam norādot uz citu “raidstaciju”.	Sastājas rindā.
	Izvēlas raidstaciju, kuru pārstāvēs.
	Kad uz viņu norāda, runā savas “raidstacijas” tekstu vai rada citu skaņu, bet, kad nenorāda, klusē .
	Ja uz viņu norāda atkārtoti, turpina tā, it kā pārslēgšanas laikā darbība radiatoraidījumā jau būtu attīstījusies.

Ieteikumi skolotājam

- Iesākumā, rādot piemēru, skolotājs pats var būt “raidstaciju” vadītājs.
- Ja klase ir neliela, skolēni var veidot vienu grupu.

Atgādne

Improvizācijas tehnika “Trīs vecīši uz soliņa”

Improvizācijas tehnikas apraksts

Uz soliņa sēž trīs dalībnieki, viņi iejūtas vecu cilvēku tēlos, kuri neklausās citos, nedzird apkārtējos, bet vēlas izstāstīt savu “sāpi” (problēmu). Spēles vadītājs stāv aiz dalībniekiem un katram dalībniekam klusi, lai skatītāji nedzird, dod uzdevumu, pasakot vecīša “sāpi” (problēmu) – kādu noslēpumu, ko viņš glabājis ilgi, bet tagad nolēmis izstāstīt (piemēram, nozadzis kaimiņam sudraba tējkaroti, nezina reizrēķinu, sešus gadus nerunā ar dēlu, u. c.). Spēles vadītājs pamīšus uzliek roku uz pleca kādam no dalībniekiem, tā norādot, kurš stāsta savu “sāpi” (problēmu). Tiklīdz roku no pleca noņem, dalībniekam jāapklust, savu stāstu turpina nākamais, kuram uz pleca uzlikta roka. Veidojas trīs dažādi stāsti. Ieteicams turpināt darbošanos, veicot sarežģītāku uzdevumu: katrs nākamais stāstītājs turpina savu stāstu ar pēdējo iepriekšējā stāstītāja sacīto vārdu, tādējādi stāstiem savstarpēji mijiedarbojoties.

Sagatavošanās

Spēles vadītājs. 3 dalībnieki. Pārējie – skatītāji.

Skolēni izveido grupu (4 cilvēki) un izvēlas, kurš būs vadītājs; pārējie 3 – “vecīši”. “Vecīši” apsēžas blakus uz improvizēta sola.

Soli

Vadītājs	Dalībnieki “vecīši”
Stāv aiz dalībniekiem un katram dalībniekam klusi, lai skatītāji nedzird, dod uzdevumu , pasakot vecīša “sāpi” (problēmu) – kādu noslēpumu, ko viņš glabājis ilgi, bet tagad nolēmis izstāstīt (piemēram, nozadzis kaimiņam sudraba tējkaroti, nezina reizrēķinu, sešus gadus nerunā ar dēlu, u. c.).	Sēž uz soliņa, iejūtas vecu cilvēku tēlos, kuri neklausās citos, nedzird apkārtējos, bet vēlas izstāstīt savu “sāpi” (problēmu).
Pamīšus uzliek roku uz pleca kādam no dalībniekiem, tā norādot, kurš stāsta savu “sāpi” (problēmu).	Tiklīdz vadītājs roku no pleca noņem, “vecītim” jāapklust , un stāstu turpina nākamais dalībnieks , kuram uz pleca uzlikta roka.

Veidojas trīs dažādi stāsti.

Ieteikumi skolotājam

- Improvizēto solu var veidot no trim kopā sabīdītiem krēsliem vai apsēsties vienā rindā līdzās uz grīdas.
- Katras grupas improvizācijas laikā pārējie skolēni ir skatītāji/vērtētāji.
- Ieteicams turpināt darbošanos, veicot sarežģītāku uzdevumu: katrs nākamais “vecītis” turpina savu stāstu ar pēdējo iepriekšējā stāstītāja sacīto vārdu, tādējādi stāstiem savstarpēji mijiedarbojoties.

Atgādne

Improvizācijas tehnika “Slīdrāde”

Improvizācijas tehnikas apraksts

Spēlē piedalās grupa un viens stāstītājs. Stāstītājs jautā skatītājiem, par kuru tēmu stāstīt stāstu. Izvēlas vienu tēmu (piemēram, atstāsta ceļojumā redzēto, reklamē efektīvu izlietņu tīrīšanas līdzekli) un sāk stāstīt. Grupa sastājas, izveidojot apstādinātu “foto kadru”. Pēc stāstītāja komandas (stāstītājs pagriežas ar muguru pret grupu vai saplaukšķina) grupa kustas, maina pozas. Stāstītājs aptur kustību (pagriežas pret grupu, saka “knik, knak” vai saplaukšķina), un grupa izveido nākamo “kadru”, pārtraucot kustību un sastingstot jaunā kompozīcijā. Stāstītājs, apskatot izveidoto kompozīciju, stāsta kādu atmiņu stāstu vai lasa lekciju par izvēlēto tēmu, paskaidro, ar ko viņam asociējas “kadrs”. Turpina “kadru” nomaiņu un stāstījumu. Pastāv iespēja kādu “kadru” “patīt atpakaļ” (grupa kustas atmuguriski), kādu kadru ātri “pārtīt uz priekšu” (grupa kustas paātrināti), nestāstot vai aizbaidinoties, kāda iemesla dēļ tā notiek. Ir interesanti, ja starp slaidiem it kā nejauši iemaldās kāds stāsts no “personiskā arhīva”. Grupa drīkst lietot rekvizītus (priekšmetus, aksesuārus).

Sagatavošanās

Stāstītājs. Improvizētāju grupa (līdz 6 dalībniekiem). Pārējie – skatītāji.

Soļi

Stāstītājs	Improvizētāju grupa
Jautā skatītājiem, par kādu tēmu stāstīt stāstu.	Gaida stāstītāja norādes.
Izvēlas vienu tēmu (piemēram, stāsta ceļojumā redzēto, reklamē efektīvu zobu pastu, u. c.) un sāk stāstīt.	Sastājas, izveidojot apstādinātu “ foto kadru ”.
Dod komandu – pagriežas ar muguru pret grupu vai saplaukšķina.	Pēc stāstītāja komandas grupa kustas , maina pozas.
Stāstītājs aptur kustību (pagriežas pret grupu, saka “knik, knak” vai saplaukšķina).	Izveido nākamo “kadru”, pārtraucot kustību un sastingstot jaunā kompozīcijā.
Apskata izveidoto kompozīciju, stāsta kādu atmiņu stāstu par izvēlēto tēmu, paskaidro , ar ko viņam asociējas “kadrs”.	
Turpina “kadru” nomaiņu un stāstījumu.	

Grupa drīkst lietot rekvizītus (priekšmetus, aksesuārus).

Ieteikumi skolotājam

- Pirmo reizi izspēlējot improvizācijas tehniku “Slīdrāde”, skolotājs pats var būt stāstītājs.
- Skolēni mainās lomām, lai arī pārējiem dalībniekiem būtu iespēja būt par stāstītāju un stāstītājiem – par improvizācijas grupas dalībniekiem.

Atgāadne

Improvizācijas tehnika “Fotogrāfijas atdzīvošanās”

Improvizācijas tehnikas apraksts

“Fotogrāfijas atdzīvošanās” – vadītājs ar skatītājiem vienojas par “fotogrāfijas” nosaukumu. Dalībnieki kustas un pēc vadītāja signāla spontāni apstājas. Izveido kompozīciju jeb “skulptūru” – kāda notikuma “fotogrāfiju”, plastiski un izteiksmīgi fiksējot savus augumus. Pēc tam dalībnieki pa vienam no “fotogrāfijas” “izkāpj” (iziet no savas pozas, pārējie paliek nekustīgi), katrs izstāsta, kas viņš ir un kāda viņa darbība šajā “fotogrāfijā” ir attēlota. Katra dalībnieka uzdevums ir kopā ar citiem veidot loģisku stāstu, akceptējot definēto situāciju un to papildinot no sava tēla viedokļa par “fotogrāfijā” redzamo.

Sagatavošanās

Vadītājs. Improvizētāji (līdz 6 dalībniekiem). Pārējie – skatītāji.

Solī

Vadītājs	Improvizētāji
Ar skatītājiem vienojas par “fotogrāfijas” nosaukumu.	Dalībnieki kustas.
Saplaukšķina, dodot signālu improvizētājiem – apstāties.	Pēc vadītāja signāla spontāni ¹ apstājas.
	Izveido kompozīciju – kāda notikuma “fotogrāfiju”, plastiski ² un izteiksmīgi fiksējot savus augumus.
	Pēc tam dalībnieki pa vienam no “fotogrāfijas” “izkāpj” (iziet no savas pozas, pārējie paliek nekustīgi), katrs izstāsta, kas viņš ir un kāda viņa darbība šajā “fotogrāfijā” ir attēlota.
	Kopā ar citiem veido loģisku stāstu, akceptējot definēto situāciju un to papildinot no sava tēla viedokļa par “fotogrāfijā” redzamo.

¹ spontanitāte – prasme ar runu, kustību, skatuvisku darbību reaģēt negaidītā situācijā un rīkoties iepriekš neparedzami

² plastisks – lokans, vijīgs, arī harmonisks (par kustībām)

Atgāadne

Improvizācijas tehnika “Alfabēts”

Improvizācijas tehnikas apraksts

Spēlē divi dalībnieki. Spēles vadītājs jautā skatītājiem, kur varētu būt darbības vieta, kādas ir šo divu cilvēku attiecības vai profesijas. Vienojas par spēlei definēto situāciju. Dalībnieki spēlē ainu, pamīšus sakot pa vienam teikumam un katru teikumu iesākot ar burtu alfabēta secībā, t. i., pirmais dalībnieks pirmo teikumu sāk ar “a”, otrais dalībnieks turpina ar teikumu, kas sākas ar “b”, pēc tam turpina pirmais dalībnieks ar “c”, utt.

Sagatavošanās

Vadītājs. 2 dalībnieki. Pārējie – skatītāji.

Soli

Vadītājs	Dalībnieki
Spēles vadītājs definē situāciju – jautā skatītājiem, kur varētu būt darbības vieta, kādas ir šo divu cilvēku attiecības vai profesijas.	
	Dalībnieki spēlē ainu , pamīšus sakot pa vienam teikumam un katru teikumu iesākot ar burtu alfabēta secībā, t. i., pirmais dalībnieks pirmo teikumu sāk ar “a”, otrais dalībnieks turpina ar teikumu, kas sākas ar “b”.
	Turpina pirmais dalībnieks ar “c”, utt.

Ieteikumi skolotājam

- Dalībniekiem labi jāzina alfabēts, var tikt izmantota arī atgāadne.
- Var vienoties, cik garu stāstījumu veidos pirmais pāris, piemēram, līdz burtam “g”. Tad nākamais pāris uzsāk stāstījumu ar burtu “h”.

Uzdevums

Improvizācijas spēļu krājums

Veido savu improvizācijas spēļu krājumu – uzraksti īsu aprakstu par kādu paša veidotu vai citu radītu veiksmīgu improvizācijas izspēli!

Spēles nosaukums (improvizācijas tehnika)	Tehnikas apraksts	Nepieciešamie improvizācijas elementi	Sajūtas un izjūtas
“Raidstacijas”			
“Alfabēts”			
“Fotogrāfijas atdzīvošanās”			
“Slīdrāde”			
“Trīs vecīši uz soliņa”			

Ieteikumi skolotājam

- Uzdevumu skolēns var pildīt arī digitāli.
- Skolotājs nosaka pats vai vienojas ar bērniem, cik spēles tiks aprakstītas.
- Teātra mākslas stundās apgūstamās spēles un tehniku apraksti pieejami atbilstošajos improvizācijas tehniku aprakstos.
- Improvizācijas elementu apraksts – improvizācijas tehnikas elementu kartītēs.

Avoti

- Auziņa, I., Šalme, A. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: augstākais līmenis C1 un C2*. Vadlīnijas. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2016. 76 lpp. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/C1_C2_Prasmes_limeni.pdf
- Bekers, K. *Bilingvisma un bilingvālās izglītības pamati*. Rīga: Nordik, 2002. 341 lpp.
- *Bilingvālā izglītība un CLIL*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. Pieejams: <https://maciunmacies.valoda.lv/bilingvala-izglitiba-un-clil>
- *CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: ietvari, pieredze, izaicinājumi*: populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. M. Burima. Nr. 5. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2019. 184 lpp.
- *CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: izglītības paradigmas maiņa*: populārzinātnisku rakstu krājums. Atb. red. S. Lazdiņa. Nr. 3. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015. 256 lpp.
- Jonāne, L. *Daudzveidīgo jautājumu – atbilžu metode*. Rīga: LU, 2011. Latvijas Universitātes projekts "Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārizglītojošo mācību priekšmetu pedagogu kompetences paaugstināšana".
- Kroker, B. *Bilingualer Unterricht: Vorteile und Herausforderungen*. Pieejams: <https://www.betzold.de/blog/bilingualer-unterricht/>
- *Literacy Teaching Toolkit Introducing new terminology and vocabulary*. Victoria State Government. Department of Education. Pieejams: <https://www.education.vic.gov.au/school/teachers/teachingresources/discipline/english/literacy/Pages/introducing-new-terminology-and-vocabulary.aspx>
- *PORTFOLIO mācību jomu satura un latviešu valodas integrētai apguvei*. Metodisks līdzeklis pamatzglītības un vidējās izglītības skolotājiem. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2021/02/LVA_A4_rokasgrāmata_PORTFOLIO_2202.pdf
- Šalme, A., Auziņa, I. *Latviešu valodas prasmes līmeņi: pamatlīmenis A1, A2, vidējais līmenis B1, B2*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2016. 232 lpp. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/A1_A2_B1_B2_Prasmes_limeni.pdf

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē